

Protocol medische handelingen op scholen SPO Utrecht

april 2014

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
1. Beleid medewerking verlenen aan medische handelingen	2
a. Handelingen waarvoor de wet BIG niet geldt.....	2
b. Handelingen waarvoor de wet BIG wel geldt	2
2. Uitvoering medische handelingen	3
2.1. Het kind wordt ziek op school.....	3
2.2. Het verstrekken van medicijnen op verzoek.....	4
2.3. Het opbergen van medicijnen op school	5
2.4. Het verrichten van medische BIG-handelingen door derden.....	5
2.5. Gezond en hygiënisch gedrag in de school	5
2.6. Overleg met ouders	6
Bijlage 1 - Het verstrekken van medicijnen op verzoek.....	7
Bijlage 2 - Medisch paspoort.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 3 - Handelen bij calamiteiten	10

Voorwoord

Leerkrachten op school worden regelmatig geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is, zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn door een insectenbeet. Daarnaast krijgen leerkrachten in toenemende mate het verzoek van ouders of verzorgers om hun kinderen door de arts voorgeschreven medicatie toe te dienen. En steeds vaker wordt er werkelijk medisch handelen van leerkrachten verwacht zoals het geven van sondevoeding, toedienen van een injectie, het prikken van een bloedsuiker etcetera. Met de komst van Passend onderwijs is het mogelijk dat meer basisscholen met deze vragen te maken krijgen. Het uitvoeren van medische handelingen op school brengt risico's met zich mee, ook op juridisch gebied. Het is van belang dat er in deze situaties gehandeld wordt volgens een vooraf afgesproken protocol.

Dit protocol is gebaseerd op een standaard protocol van de PO-Raad dat tot stand kwam na overleg met:

- Landelijke vereniging van Artsen in Dienstverband (LAD);
- Stichting Rechtsbijstand Gezondheidszorg (SRG);
- Vereniging van Artsen (VVAA);
- Nederlandse Vereniging Jeugdgezondheidszorg (NVJG);
- Inspectie Jeugdgezondheidszorg (inspectie JGZ) .

Met dit protocol willen we aan directeuren, leerkrachten en ouders duidelijkheid bieden over het handelen in medische situaties.

Waar we spreken over ouders bedoelen we ouder(s) en verzorger(s). Waar we spreken over leerkrachten bedoelen we alle medewerkers die aangesteld zijn bij één van onze scholen.

Dit protocol is van toepassing op alle basisscholen van de SPO Utrecht. Voor de scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs gelden andere richtlijnen.

1. **Beleid medewerking verlenen aan medische handelingen**

a. **Handelingen waarvoor de wet BIG¹ niet geldt**

Onder deze handelingen wordt verstaan het (oraal of uitwendig) toedienen van medicijnen, het uitwendig opbrengen van middelen als crème, ontsmettingsmiddel, etcetera, en het behandelen van een wond met een pleister of ander verbandmiddel.

- Elke school van de SPO Utrecht verleent onder voorwaarden medewerking aan het verrichten van medische, niet BIG-geregistreerde handelingen.

Conform het arbeidsrecht kan en mag elke individuele medewerker wel weigeren om handelingen uit te voeren waarvoor hij of zij zich niet bekwaam acht.

b. **Handelingen waarvoor de wet BIG wel geldt**

De wet BIG bepaalt dat een aantal medische handelingen zijn voorbehouden aan een bepaalde beroepsgroep. Dit zijn heilkundige handelingen (wondspoelen via katheter, verwijderen hechtingen etc), katheterisaties (infuusbehandeling, sondevoeding, stoma etc), injecties en puncties. Op grond van de wet BIG is het *mogelijk* dat een specialist een leerkracht handelingsbekwaam verklaart voor het uitvoeren van zo'n handeling.

- Medewerkers van de SPO Utrecht verrichten géén BIG-handelingen.

De wet BIG is niet van toepassing indien er sprake is van een noodsituatie. Iedere burger wordt dan geacht te helpen naar beste weten en kunnen.

¹ De Wet op de Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG) heeft tot doel de kwaliteit van individuele zorgverleners te bevorderen.

2. **Uitvoering medische handelingen**

Leerkrachten op school worden regelmatig geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is, zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn ten gevolge van een insectenbeet.

Ook krijgen scholen vaak het verzoek van ouders om hun kinderen de door een arts voorgeschreven medicijnen toe te dienen.

De directie aanvaardt met het verrichten van dergelijke handelingen een aantal verantwoordelijkheden. Leerkrachten begeven zich dan op een terrein waarvoor zij niet gekwalificeerd zijn. Met het oog op de gezondheid van het kind is het van groot belang dat zij in dergelijke situaties zorgvuldig handelen.

Voor werkzaamheden die in het kader van een dienstbetrekking worden verricht heeft artikel 6:170 Burgerlijk Wetboek een speciale aansprakelijkheidsregeling vastgelegd. De werkgever is aansprakelijk voor schade, aangericht door een fout van een ondergeschikte. De werknemer kan zelf civielrechtelijk aansprakelijk worden gesteld, maar kan dus die aansprakelijkheid doorschuiven naar de werkgever.

Hooguit kan de werknemer strafrechtelijk aansprakelijk zijn, maar dat is alleen aan de orde als de werknemer bijvoorbeeld niet bevoegd was om de medische handeling te verrichten (bij het uitvoeren van een BIG-handeling) of ernstig nalatig is geweest bij het verrichten van de medische handeling, waardoor de leerling ernstige gezondheidsschade is berokkend.

Hieronder volgt een beschrijving van de verschillende situaties die zich voor kunnen doen.

2.1. **Het kind wordt ziek op school**

Indien een leerling ziek wordt of een ongeluk krijgt op school moet de leerkracht direct bepalen hoe hij moet handelen. Regelmatig komt een kind 's morgens gezond op school en krijgt tijdens de lessen last van hoofd -, buik - of oorpijn. Ook kan het kind bijvoorbeeld door een insect gestoken worden.

In zijn algemeenheid is een leerkracht niet deskundig om een juiste diagnose te stellen. De grootst mogelijke terughoudendheid is hier dan ook geboden. Uitgangspunt moet zijn dat een kind dat ziek is, naar huis moet.

De leerkracht of directie zal, in geval van ziekte, altijd contact op moeten nemen met de ouders om te overleggen wat er dient te gebeuren (is er iemand thuis om het kind op te vangen, wordt het kind gehaald of moet het gebracht worden, moet het naar de huisarts, etc.?).

Ook wanneer een leerkracht inschat dat het kind met een eenvoudig middel geholpen kan worden, is het daarom noodzakelijk om eerst contact te zoeken met de ouders.

- Vraag altijd om toestemming aan de ouders om een bepaald middel te verstrekken.

Indien de ouders en andere, door de ouders aangewezen vertegenwoordigers, niet te bereiken zijn, wordt het kind niet naar huis gestuurd.

- Het verstrekken van een medicijn als de ouders niet bereikbaar zijn gebeurt, ook als het middel schijnbaar onschuldig lijkt, alleen na overleg met de huisarts van het kind. Ook als er geen sprake is van het verstrekken van medicijnen moet de leerkracht inschatten of een (huis)arts geraadpleegd moet worden.
- Raadpleeg bij twijfel altijd een arts. Zo kan bijvoorbeeld een ogenschijnlijk eenvoudige hoofdpijn een uiting zijn van een veel ernstiger ziektebeeld. Het blijft dan zaak het kind voortdurend te observeren.

Enkele zaken waarop gelet kan worden zijn:

- toename van pijn;
- misselijkheid;
- verandering van houding (bijvoorbeeld in elkaar krimpen);
- verandering van de huid (bijvoorbeeld erg bleke of hoogrode kleur) en
- verandering van gedrag (bijvoorbeeld onrust, afnemen van alertheid).

Raadpleeg bij twijfel altijd een (huis)arts. Dit geldt met name wanneer de pijn blijft of de situatie verergert.

In alle gevallen staat de grootst mogelijke zorgvuldigheid voorop.

2.2. **Het verstrekken van medicijnen op verzoek**

Kinderen krijgen soms medicijnen of andere middelen voorgeschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook tijdens lesuren. Te denken valt bijvoorbeeld aan pufjes voor astma, antibiotica, of zetpillen bij toevallen (een aanval van epilepsie).

Ouders kunnen aan directie en leerkracht vragen deze middelen te verstrekken.

- Medewerkers van de SPO Utrecht verlenen medewerking aan het uitwendig (zalf) of oraal verstrekken van medicijnen. Op een andere wijze toedienen van medicijnen wordt alleen in noodgevallen gedaan, zie ook de opmerking in hoofdstuk 1 over noodsituaties.
- Schriftelijke toestemming van de ouders voor het toedienen van medicijnen is noodzakelijk, zie hiervoor het formulier in bijlage 1.
Meestal gaat het niet alleen om eenvoudige middelen, maar ook om middelen die bij onjuist gebruik tot schade van de gezondheid van het kind kunnen leiden. Daarom dient schriftelijk vastgelegd te worden om welke medicijnen het gaat, hoe vaak en in welke hoeveelheden ze moeten worden toegediend en op welke wijze dat dient te geschieden. De periode waarin de medicijnen moeten worden verstrekt dient tevens vastgelegd te worden. Ouders geven hierdoor duidelijk aan wat zij van de directie en de leerkrachten verwachten opdat zij op hun beurt weer precies weten wat ze moeten doen en waar ze verantwoordelijk voor zijn. Ouders zijn altijd zelf verantwoordelijk voor het tijdig aanvullen van de medicijnen, de zorg voor het niet overschrijden van de houdbaarheidsdatum en voor het meegeven van medicatie tijdens buitenschoolse activiteiten zoals kamp en schoolreis. Wanneer het gaat om het verstrekken van medicijnen gedurende een lange periode moet regelmatig met ouders overlegd worden over de ziekte en het daarbij

behorende medicijngebruik op school. Een goed moment om te overleggen is als ouders een nieuwe voorraad medicijnen komen brengen.

Enkele praktische adviezen:

- neem de medicijnen alleen in ontvangst wanneer ze in de originele verpakking zitten en uitgeschreven zijn op naam van het betreffende kind;
- lees goed de bijsluiter zodat u op de hoogte bent van eventuele bijwerkingen van het medicijn en
- noteer, per keer, op een aftekenlijst dat u het medicijn aan het betreffende kind gegeven heeft;
- vraag ouders uitleg over en een beschrijving van de noodsituaties die bij de betreffende ziekte kunnen voorkomen, hoe die te herkennen is en hoe te handelen;
- als een kind niet goed op een medicijn reageert of als er onverhoopt toch een fout is gemaakt bij het toedienen van een medicijn, bel dan direct de huisarts of specialist in het ziekenhuis;
- bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112;
- zorg er altijd voor dat u alle relevante gegevens bij de hand hebt, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en/of specialist van de leerling, de medicatie die is toegediend, welke reacties het kind vertoont en eventueel welke fout is gemaakt.

2.3. **Het opbergen van medicijnen op school**

Het bewaren van medicijnen op school moet tot een minimum worden beperkt. Het is verstandig hiervoor één persoon aan te wijzen die verantwoordelijk is voor het beheer. De medicijnen dienen in een afgesloten kast (koelkast indien dit nodig is) te worden bewaard. Bewaar in geen geval medicijnen in het bureau van de leerkracht. De bureaula gaat te vaak open en het gevaar kan bestaan dat leerlingen de medicijnen kunnen meenemen.

2.4. **Het verrichten van medische BIG-handelingen door derden**

Voor een aantal kinderen kunnen er medische BIG-handelingen nodig zijn als het geven van sondevoeding of het meten van de bloedsuikerspiegel door middel van een vingerprikje. Deze handelingen kunnen door de ouders zelf op school worden verricht, of door anderen of een organisatie die daarvoor door de ouders is ingeschakeld. De school geeft hier ruimte en gelegenheid voor.

2.5. **Gezond en hygiënisch gedrag in de school**

Naast het toedienen van medicijnen en medische BIG-handelingen is er in een school ook regelmatig sprake van situaties die om enig ingrijpen vragen, van het plakken van een pleister tot het stabiliseren van een kind dat onwel is geworden. Daarvoor worden onder andere BHV-ers in de school opgeleid. Een belangrijk naslagwerk voor het omgaan met dergelijke situaties is het document "Gezondheidsrisico's in een basisschool of buitenschoolse opvang" van het RIVM, dat op elke school aanwezig is.

2.6. **Overleg met ouders**

Hierboven is een aantal situaties beschreven waarin overleg met ouders van belang is. Het gaat tenslotte om de gezondheid van hun kind. Om te zorgen dat school en ouders elkaar niet verrassen, maakt de school het beleid rondom medisch handelen actief kenbaar aan ouders, bijvoorbeeld in de schoolgids en op de website.

Ook is het bij de intake van nieuwe leerlingen van belang om met ouders de aandachtspunten rondom de gezondheid van het kind in beeld te brengen.

Bijlage 1 - Het verstrekken van medicijnen op verzoek

Verklaring: Toestemming tot het verstrekken van medicijnen op verzoek

Ondergetekende geeft toestemming voor het toedienen van de hieronder omschreven medicijn(en) aan:

naam leerling:

geboortedatum:

adres.....

postcode en plaats:

naam ouder(s)/verzorger(s):

telefoon thuis:.....

telefoon mobiel:

telefoon werk:.....

naam huisarts:

telefoon:.....

naam specialist:

telefoon:.....

De medicijnen zijn nodig voor onderstaande ziekte:

.....

.....

Naam van het medicijn:

.....

.....

Medicijn dient dagelijks te worden toegediend op onderstaande tijden:

..... uur / uur / uur / uur

Medicijn(en) mogen alleen worden toegediend in de volgende situatie(s):

.....
.....

Dosering van het medicijn:

.....
.....

Wijze van toediening:

.....
.....

Wijze van bewaren:

.....
.....

Controle op vervaldatum door ouder: (naam)

Ondergetekende, ouder/verzorger van genoemde leerling, geeft hiermee aan de school c.q. de hieronder genoemde leerkracht die daarvoor een medicijninstructie heeft gehad, toestemming voor het toedienen van de bovengenoemde medicijnen:

naam:

plaats

datum:

Handtekening:

Instructie voor medicijntoediening:

Er is instructie gegeven over het toedienen van de medicijnen op (datum).....

Door:

naam:

functie:

naam instelling:.....

Aan:

naam:

functie:

naam en plaats school:

Bijlage 2 - Handelen bij calamiteiten

Richtlijnen

Indien zich calamiteiten voordoen ten gevolge van het toedienen van medicijnen of het uitvoeren van een medische (BIG) handeling bij een kind, volgen hieronder richtlijnen:

- Laat het kind niet alleen. Probeer rustig te blijven.
Observeer het kind goed en probeer het gerust te stellen
- Waarschuw de BHV-er of, indien deze niet direct beschikbaar is, een andere volwassene voor bijstand (of laat één van de kinderen een volwassene ophalen, waarbij u duidelijk instrueert wat het kind tegen de volwassene moet zeggen)
- Bel direct de huisarts en/of de specialist van het kind
- Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112
- Geef door naar aanleiding van welk medicijn of medische handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan (eventueel welke fout is gemaakt)
- Zorg ervoor dat u alle relevante gegevens van het kind bij de hand hebt (of laat ze direct door iemand opzoeken) zoals:
 1. Naam van het kind.
 2. Geboortedatum.
 3. Adres.
 4. Telefoonnummer van ouders en/of andere, door de ouders aangewezen persoon.
 5. Naam + telefoonnummer van huisarts c.q specialist.
 6. Ziektebeeld waarvoor medicijnen of medische handeling nodig zijn.
- Bel de ouders (bij geen gehoor een andere, door de ouders aangewezen persoon):
 1. Leg kort en duidelijk uit wat er gebeurd is.
 2. Vertel, indien bekend, wat de arts heeft gedaan/gezegd.
 3. In geval van opname, geef door naar welk ziekenhuis het kind is gegaan.